

Oponentský posudek bakalářské práce Kláry Prchlíkové Neverbální komunikace mužů a žen

Bakalářská práce Kláry Prchlíkové je věnována zajímavému aspektu genderově pojaté analýzy komunikace. Čtenář si na počátku nemůže neklást otázku, zda muži a ženy komunikují v neverbální sféře opravdu zřetelně jinak – a zda ve výzkumu nebude „přání otcem myšlenky“. Je opravdu namístě přičítat určité znaky neverbální komunikace „mužskosti“ nebo „ženskosti“ analyzované osoby? Nejsou odlišnosti dány spíše jejich osobnostními rysy, temperamentem, náladou apod.? I autorka si je možných pochybností dobře vědoma a ví, že tu nelze neabsolutizovat. Dospívá však k formulaci poměrně jasných závěrů, které působí dosti věrohodně a podporují dosavadní studie, věnované však spíše komunikaci verbální.

Autorka nejprve vymezuje rozdíly mezi oběma pohlavími za pomoci odborné literatury z různých disciplín; snaží se postihnout faktory biologické, (bio)psychologické i kulturní, rozdíly v hodnotové hierarchii mužů a žen. Postupně přechází k genderově zaměřené teorii komunikaci a lingvistice; zde odkazuje zejména k D. Tannenové a J. Hoffmannové („sdělovací“ charakter řeči mužů vs. „sbližovací“ charakter řeči žen, různá ochota k přijetí role recipienta, orientace na detail u žen aj.).

Další část je věnována principům neverbální komunikace, často i se zřetelem k genderovému aspektu; autorka zpracovává na poměrně malé ploše velký objem odborné literatury a zrale s ní pracuje; nutno také říci, že (na rozdíl od mnoha prací bakalářských i diplomových) dokáže výborně propojit teorii se svým výzkumem, prezentovaným v další části práce.

Následuje samostatná sonda do oblasti neverbální komunikace mužů a žen; nahrávky autorka pořídila v rodinném kruhu a snažila se o vyvážené zastoupení žen a mužů i jejich kombinací. Nahrála celkem 107 minut, přiměřenou část z nich přepsala a učinila předmětem analýzy a interpretace (přílohou práce jsou přepsané rozhovory a dvě DVD).

Osobně se mi zdá nejpřesvědčivější a nejprůkaznější zjištění o častějším zrcadlení u žen a o jejich větší míře dotyků a pohledů věnovaných komunikačnímu partnerovi. I ostatní poznatky mi ovšem připadají nesmírně zajímavé (a „uvěřitelné“), např. výraznější orientaci na prostor u mužů, projevující se podle autorky deiktickými ilustrátory, dále „mužský“ pohyb zvednutí ruky zalomené v lokti za hlavu, které znamená, že téma je považováno za uzavřené apod.

Na práci je třeba ocenit dobrou teoretickou orientaci v problematice (představení a vzájemné usouvztahnění relevantních pasáží z odborné literatury), schopnost vést logicky a souvisle linii odborného výkladu i zachovat kultivovaný odborný styl. V empirické části pak vysoce hodnotím promyšlenou a pečlivou práci s pořízenými nahrávkami, důkladné komentáře jejich prepisů (provedených na základě samostatně vytvořených pravidel), a konečně schopnost získaný materiál bystře analyzovat, interpretovat a zobecnit v závěrech práce. Po stránce jazykově-stylové a grafické je práce rovněž výborná.

Otázka, kterou bych bakalářandce ráda položila, je tato: Problematika zde byla sledována materiálu běžné, neoficiální komunikace (rodinné). O co jiné by to patrně bylo při zkoumání neverbální složky komunikace oficiální nebo nějakým způsobem specifické? Napadá mě např. výuka – kde

vstupují do hry i jiné faktory než prosté sdělování. Lze předpokládat, že by byla neverbální komunikace učitelů a učitelek různá i v jiných aspektech, než bylo doloženo ve výzkumu?

Jak už bylo řečeno, bakalářská práce Kláry Prchlíkové představuje poučenou a zajímavou sondu do neprobádané oblasti (alespoň v českém prostředí); prokazuje zároveň, že její autorka je bakalářským studiem výborně připravena pro další studijní i badatelské úkoly; zároveň si je tyto úkoly schopna sama vymezit (viz s. 43, kap. 4). Alespoň částečně by bylo dobré výsledky práce publikovat.

Práci doporučuji k obhajobě s návrhem hodnocení „výborně“.

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.
Ústav českého jazyka a teorie komunikace
FF UK Praha

V Praze 19. června 2012